

Přes uvedené problémy, se kterými se program potýká, Cheryl le s Roux hodnotí orální historii jako jednoznačně pozitivní metodu umožňující studentům lépe pochopit vlastní historii a navíc se studenti sami aktivně účastní svého vzdělávacího procesu.

Článek není podle mého názoru přínosem pouze pro vyučující orální historie, ale i pro samotné studenty. Přináší mnoho zajímavých podnětů, které se v orální historii dají využít kdekoliv, nejen v Jihoafrické republice.

Zdroj: ROUX le's, Cheryl. Teaching Oral History: Experiences in formal and informal education. In: [CD] 16. mezinárodní kongres IOHA v Praze. Conference Papers.

Orální historie v historiografii / Oral History in Historiography (Miroslav Breitfelder)

Jak lze využít metodu orální historie v dějinách dějepisce? V roce 2009 zahájila Naděžda Morávková z Katedry historie Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni v nakladatelství viaCentrum publikaci ediční řady Historikem ve dvacátém století. První svazek byl vlastně sborníkem ze studentského kolokvia věnovaného významnému českému historikovi Františku Grausovi, který jakoby byl přímo exemplárním příkladem hektické životní i vědecké cesty dvacátým stoletím. Druhý svazek je motivován osudy historika na první pohled velmi vzdáleného osudům Františka Grause, neboť jejich nositelem je vědec žijící sice ve stejnou dobu, ale na opačné polokouli, nicméně, začteme-li se pozorně, brzy zjistíme až zarážející podobnost. Oba zažili několik proměn vědeckého establishmentu, oba žili v totalitním režimu, oba museli sami dojít k přehodnocení svých mladických radikálních myšlenek. Druhý svazek je věnován osudům jihoafrického poválečného historika Alberta van Jaarsvelda, zeměpisně Grausovi nesmírně vzdáleného, vším ostatním mu však velmi blízkého. Práce je překladem z anglického originálu autorů Alberta van Jaarsvelda mladšího a F. A. Moutona.

Edice byla zahájena se záměrem zprostředkovávat na konkrétních životních příbězích vybraných zajímavých historiků specifickou dvacátého století v oblasti dějepisce, přiblížit složité podmínky odborné kariéry, které dvacáté století vědcům nachystalo. Edice bude přinášet vyprávění o historických statečných a silných, kteří dokázali čelit tlakům své doby, o historických, jež doba pohltila, o peripetích, které znamenala dráha historika v době nedávno minulé. Jednotlivé svazky přinášejí a budou přinášet nejen životní příběhy, ale také budou shromažďovat, mapovat a analyzovat díla těchto vybraných historiků. Kritériem pro výběr jednotlivců nejsou hlediska národní ani lokální příslušnosti, i když plzeňskému regionu bude věnována zvláštní pozornost, nejsou to hlediska odborné či ideové orientace, ale především nevšednost osudů či výrazný nepoměr mezi odborným a osvětovým přínosem a ohlasem historikova díla a povědomím o jeho významu. Tedy zejména osudy neprávem zapomenutých či přehlížených vědců. Dvacáté století bylo plné zvrátů, které v oblasti humanitních věd vždy znamenaly výměnu vědeckého establishmentu. Při četnosti těchto zvrátů nebylo možné, aby jedno paradigma vydrželo celou kariéru vědce. Právě naopak, vědec dvacátého století prošel třemi, čtyřmi i více odbornými zvraty. Jak bylo možné v takových podmínkách vybudovat kariéru, jak bylo možné zachovat kontinuitu bádání, jak bylo možné zůstat historikem ve dvacátém století? Nejen na tyto otázky se budou jednotlivé svazky edice, přinášející zajímavé životní příběhy z dějin novodobé historiografie, snažit nacházet odpovědi.

Prameny k textům budou čerpány jednak klasicky z fondů příslušných archivů, z osobních pozůstatostí i z fondů institucí, dále přímo z děl autorů, ale také poněkud netradičně, a to metodou orální historie, tedy rozhovory s pamětníky. Metoda se zatím nejvíce osvědčila právě v kombinaci s klasickým archivním pramenem a studiem díla. Písemné prameny (fotografie, korespondence apod.) např. výborně slouží jako motivace a „osvěžovač paměti“ narátorů. Narátoři pak pomáhají s identifikací obsahu fotografií, v případě nečitelnosti pramene pomáhají odhalovat omyly, ke kterým může klasický pramen zavádět, ale také naopak klasický pramen koriguje pamětníkovy omyly. Některá ze zvolených témat by ani bez pomoci orální historie nebylo možné zpracovat, neboť klasický pramen v mnohých případech není ještě k dispozici z důvodu ochranné časové lhůty u nejnovějších osobních dokumentů, či se dochoval minimálně nebo vůbec. Pak je pamětník jediným zdrojem a spolu s dílem zkoumaného historika tvoří základní kámen bádání. Edice spolupracuje se Střediskem orální historie SOHI při Katedře historie FPE ZČU v Plzni, a to jak metodologicky, tak v oblasti kolekce informací, jež jsou shromažďovány v datábázi střediska SOHI.

V roce 2010 byly vydány tři svazky edice. Svazek č. 3 je věnován životu, práci a významu dlouholetého vedoucího Archivu města Plzně a špičkového experta v oblasti plzeňské historiografie, jehož odkaz bude jen těžko v dohledné době překonán - Miloslava Bělohlávka. Bělohlávkův význam nespočívá jen v obdivuhodné šíři jeho odborného záběru v oblasti regionu i v oblasti obecné metodologie regionální historiografie, ale především v jeho trpělivé osobní statečnosti a neutuchajícím vědomí jakéhosi poslání, s kterým dokázal přes veškerou nepřízeň doby vybudovat základy moderní Plzeňské historické školy. Duch jeho díla přetrvává v dějepisectví Plzně dodnes a dlouho patrně ještě bude přetrvávat. Text svazku vznikl původně jako diplomová práce. Student měl k dispozici nanejvýš povolané pamětníky, což Miloslava Bělohlávka paní Danuši Bělohlávkovou a rodinného přítele Bělohlávkových a dlouholetého Bělohlávka spolupracovníka, univerzitního profesora Tomáše Jílka. Práce je hodnotná zejména po stránce faktografické, neboť přináší některé informace, jež byly publikovány úplně poprvé. Autor Karel Adámek měl také možnost využít něco z bohatství osobní pozůstatosti M. Bělohlávka, jež se nachází ještě z větší části v osobním archivu paní Danuše Bělohlávkové.

Další, v pořadí již čtvrtý svazek edice, přináší životní příběh Bělohlávka předchůdce a učitele a současně i osobního přítele, Fridolína Macháčka. Autorkou je Veronika Hoffmannová. Nejsou to jen Macháčkovy zásluhy odborné, které vedly v tomto případě k výběru a zařazení do edice, ale také nesmírná osobní statečnost a jeho kvality lidské. Právě na osudech tohoto vědce můžeme dvacáté století s jeho zvraty a peripetie sledovat přímo čítankově. A Fridolín Macháček ve všech obdobích obstál, i když zaplatil vždy nemalou cenu.

Pátý, zatím poslední, svazek je věnován Václavu Jílkovi, historikovi, literárnímu vědci a pedagogovi, který patří nezaslouženě do oblasti poněkud „zapomenutých“ plzeňských odborníků. Studie vychází z obdivuhodného množství pramenů, autorka Lucie Böhmová čerpala ze všech archivních fondů, které ve vztahu k tématu vypátrala, prostudovala poctivě celé Jílkovo dílo a vyzpovídala podrobně dostupné a ochotné žijící svědky. Naznačuje, jak může dojít k pomnutí a následnému zapomenutí zajímavých a cenných vědeckých objevů, pokud jejich autor není přímou součástí dobového vědeckého establishmentu, nebo v jeho řadách nemá dostatečnou oporu, aby jeho výzkum byl řádně povšimnut.